

Sygn. akt VII AGa 21/18

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 16 marca 2018 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie VII Wydział Gospodarczy w składzie:

Przewodniczący: SSA Tomasz Szanciło

Sędziowie: SA Jolanta de Heij-Kaplińska

SA Ewa Stefańska (spr.)

Protokolant: sekr. sądowy Izabela Nowak

po rozpoznaniu w dniu 16 marca 2018 r. w Warszawie

na rozprawie sprawy z powództwa (...) sp. z o.o. z siedzibą w W.

przeciwko (...) sp. z o.o. z siedzibą w W.

o ustalenie bezskuteczności wypowiedzenia umów

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 23 marca 2016 r., sygn. akt XVI GC 410/15

uchyla zaskarżony wyrok w całości i przekazuje sprawę Sądowi Okręgowemu w Warszawie do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt VII AGa 21/18

UZASADNIENIE

Powód (...) spółka z o.o. z siedzibą w W. wnosił o ustalenie bezskuteczności zawartych w pismach z dnia 18 marca 2015 r. oświadczeń (...) spółki z o.o. w likwidacji z siedzibą w W. o rozwiązaniu Ramowej Umowy Sprzedaży Praw Majątkowych wynikających ze Świadectw Pochodzenia z dnia 2 marca 2010 r. oraz Umowy Sprzedaży (...) Elektrycznej Wytwarzanej w (...) z dnia 2 marca 2010 r. Jako podstawę faktyczną roszczenia podał okoliczność, że strony łączyły umowa sprzedaży energii elektrycznej wytwarzanej w farmie wiatrowej oraz ramowa umowa sprzedaży praw majątkowych wynikających ze świadectw pochodzenia, będących potwierdzeniem wytworzenia energii w źródle odnawialnym. Ze względu na długoterminowy charakter tych umów, cena sprzedaży za energię elektryczną oraz cena sprzedaży za certyfikaty została ustalona poniżej cen rynkowych obowiązujących w chwili ich podpisywania. Pozwany miał odsprzedawać nabywaną energię elektryczną na rzecz T., a prawa majątkowe na rzecz T. Sprzedaż. Do czasu spadku cen rynkowych energii i praw majątkowych, współpraca pomiędzy stronami przebiegała bez zastrzeżeń. W 2012 r. pozwany zwrócił się do powoda z prośbą o renegezację warunków umów, których efekty nie zostały ostatecznie przyjęte.

Według powoda działania podjęte przez pozwanego oraz T. (jedyne go wspólnika pozwanego) miały charakter czynów nieuczciwej konkurencji, które zmierzały do jego likwidacji i wykreślenia z rejestru, a w konsekwencji wygaśnięcia

zawartych umów. Po bezskutecznych próbach szybkiej likwidacji spółki, pozwany ponownie podjął starania o renegotiację umów, powołując się na zmianę stanu prawnego, która uniemożliwia mu wykonywanie umów ze względu na trwałe i rażące straty. Nie znajdując przesłanek do renegotjacji umów, powód wraził jednak gotowość do podjęcia rozmów, które jednak nie doprowadziły do wyjaśnienia kwestii spornych. W piśmie z dnia 18 marca 2015 r. likwidatorzy pozwanego oświadczyli, że rozwiązują łączące strony umowy z powodu istotnego niewykonania umów przez powoda, ze względu na niepodjęcie renegotjacji. Z upływem okresu wypowiedzenia pozwany odmawia przyjęcia dostaw energii elektrycznej. Zdaniem powoda oświadczenia likwidatorów pozwanego są bezzasadne i nie wywołują skutków prawnych w postaci rozwiązania umów.

Pozwany (...) spółka z o.o. w likwidacji z siedzibą w W. wnosił o oddalenie powództwa, wskazując przede wszystkim na brak interesu prawnego powoda w dochodzeniu roszczenia o ustalenie bezskuteczności wypowiedzenia łączących strony umów, z uwagi na możliwość dochodzenia dalej idących roszczeń. Wyjaśnił, że zawarte w treści umów klauzule renegotjacyjne, umożliwiające dostosowanie warunków ich wykonania do zmienionych okoliczności rynkowych, przewidywały obowiązek podjęcia przez strony rozmów w dobrej wierze w przypadku zmian przepisów prawa powodujących powstanie po jednej ze stron strat w związku z wykonywaniem tych umów. Straty pozwanego miały wynikać ze zmian prawnych spowodowanych uchynieniem rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 14 sierpnia 2008 r. w sprawie szczegółowego zakresu obowiązków uzyskania i przedstawienia do umorzenia świadectw pochodzenia, uiszczenia opłat zastępczej, zakupu energii elektrycznej i ciepła wytworzonych w odnawialnych źródłach energii oraz obowiązku potwierdzania danych dotyczących ilości energii elektrycznej wytworzonej w odnawialnym źródle energii, które zostało zastąpione rozporządzeniem Ministra Gospodarki z dnia 18 października 2012 r. Zdaniem pozwanego po stronie powoda zabrakło dobrej wiary, przy czym potwierdzenie istnienia podstaw do prowadzenia renegotjacji i ewentualne obniżenie cen płaconych przez pozwanego nie leżało w interesie majątkowym powoda. Ponadto pozwany zrzucił brak legitymacji czynnej powoda, z uwagi na dokonaną cesję praw wynikających z umów na rzecz banku.

Wyrokiem z dnia 23 marca 2016 r. Sąd Okręgowy w Warszawie oddalił powództwo.

Wyrok Sądu Okręgowego został wydany w oparciu o poniższe ustalenia faktyczne i rozważania prawne.

(...) spółka z o.o. z siedzibą w W. w ramach prowadzonej działalności gospodarczej w zakresie m.in. wytwarzania i dystrybucji energii elektrycznej, współpracował z (...) spółką z o.o. w likwidacji z siedzibą w W. na podstawie Ramowej Umowy Sprzedaży Praw Majątkowych wynikających ze Świadectw Pochodzenia Nr (...) z dnia 2 marca 2010 r. oraz Umowy Sprzedaży (...) Elektrycznej wytwarzanej w (...) Nr (...) z dnia 2 marca 2010 r. Obie umowy miały charakter długoterminowy. Zgodnie z art. 3 Umowy Sprzedaży (...) Elektrycznej wytwarzanej w (...) oraz art. 3 Ramowej Umowy Sprzedaży Praw Majątkowych wynikających ze Świadectw Pochodzenia, pozwany nabywał od powoda energię elektryczną wyprodukowaną w farmie wiatrowej. W Ramowej Umowie Sprzedaży Praw Majątkowych wynikających ze Świadectw Pochodzenia cena praw majątkowych ustalona została na kwotę 240 zł netto za każdą MWh energii elektrycznej wytworzonej w farmie wiatrowej, zaś zgodnie z Umową Sprzedaży (...) Elektrycznej wytwarzanej w (...) cena pakietowa wynosiła 418 zł netto za każdą MWh energii.

Strony przewidziały możliwość podjęcia renegotjacji postanowień umownych odpowiednio w art. 17 ust. 1 i 2 Umowy Sprzedaży (...) Elektrycznej wytwarzanej w (...) oraz w art. 14 ust. 1 i 2 Ramowej Umowy Sprzedaży Praw Majątkowych wynikających ze Świadectw Pochodzenia. Ustaliły mechanizm reakcji na zmiany przepisów prawa, gdy w ich wyniku wykonanie umowy przez jedną lub obie strony stanie się niemożliwe lub sprzeczne z prawem. W takiej sytuacji strony zobowiązały się do podjęcia w dobrej wierze renegotjacji zawartych umów, aby utrzymać ich ważność w jak najszerszym zakresie.

Pismem z dnia 19 grudnia 2012 r. pozwany zwrócił się do powoda o podjęcie rozmów renegotjacyjnych ze względu na normę wynikającą z art. 357¹ k.c. i drastyczny spadek cen rynkowych energii elektrycznej oraz cen praw majątkowych wynikających ze świadectw pochodzenia. W odpowiedzi powód wskazał, że zmiany warunków rynkowych w odniesieniu do popytu oraz podaży na energię elektryczną i praw majątkowych wynikających ze

świadczeń pochodzenia energii są zjawiskiem powszechnym na rynkach towarowych, wobec czego nie znajduje podstaw do wprowadzenia zmian do zawartych umów.

Uchwałą nadzwyczajnego zgromadzenia wspólników Nr (...) z dnia 2 lipca 2014 r. podjęta została decyzja o rozwiązaniu i likwidacji (...) spółki z o.o. z siedzibą w W.. Następnie uchwałą nadzwyczajnego zgromadzenia wspólników Nr (...) z dnia 2 lipca 2014 r. zostali powołani likwidatorzy spółki.

W dacie zawarcia przez strony Ramowej Umowy Sprzedaży Praw Majątkowych wynikających ze Świadczeń Pochodzenia oraz Umowy Sprzedaży (...) Elektrycznej Wytwarzanej w (...), obowiązywało rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 14 sierpnia 2008 r. w sprawie szczegółowego zakresu obowiązków uzyskania i przedstawienia do umorzenia świadczeń pochodzenia, uiszczenia opłaty zastępczej, zakupu energii elektrycznej i ciepła wytworzonych w odnawialnym źródle energii oraz obowiązku potwierdzenia danych dotyczących ilości energii elektrycznej wytworzonej w odnawialnym źródle energii (Dz. U. z 2008 r., Nr 156, poz. 969), które następnie zostało uchylone przez rozporządzenie z dnia 18 października 2012 r. w sprawie szczegółowego zakresu obowiązków uzyskania i przedstawienia do umorzenia świadczeń pochodzenia, uiszczenia opłaty zastępczej, zakupu energii elektrycznej i ciepła wytworzonych w odnawialnych źródłach energii oraz obowiązku potwierdzania danych dotyczących ilości energii elektrycznej wytworzonej w odnawialnym źródle energii (Dz. U. z 2012 r., poz. 1229). Nowe rozporządzenie Ministra Gospodarki weszło w życie z dniem 31 grudnia 2012 r.

Pismem z dnia 27 stycznia 2015 r. pozwany wezwał powoda do podjęcia renegotjacji Umowy Sprzedaży (...) Elektrycznej Wytwarzanej w (...) w terminie trzydziestu dni, powołując się na regulację zawartą w art. 14 ust. 1 i 2 umowy. Pozwany wskazał na bezpośrednie związanie ceny sprzedaży energii elektrycznej z ceną sprzedaży praw majątkowych i konieczność renegotjowania umowy dotyczącej sprzedaży tej energii. Wobec braku pozytywnego rozwiązania kwestii spornych, w pismach z dnia 18 marca 2015 r. likwidatorzy pozwanej spółki złożyli oświadczenia o wypowiedzeniu umów łączących strony. W następstwie powyższych oświadczeń, wraz z upływem okresu wypowiedzenia pozwany odmawiał odbioru energii elektrycznej od powoda.

Wobec zawartej pomiędzy pozwanym a (...) Bank S.A. umowy cesji, w dniu 18 maja 2015 r. powód oraz (...) S.A. (dawniej: (...) Bank) zawarli umowę cesji zwrotnej, na podstawie której mBank przełał na powoda wszystkie prawa i wierzytelności wobec pozwanego na podstawie Ramowej Umowy Sprzedaży Praw Majątkowych wynikających ze Świadczeń Pochodzenia oraz Umowy Sprzedaży (...) Elektrycznej Wytwarzanej w (...). W dniu 19 maja 2015 r. pozwany został zawiadomiony o dokonaniu cesji zwrotnej.

Stan faktyczny sprawy Sąd Okręgowy ustalił na podstawie dowodów z dokumentów. Sąd pierwszej instancji oddalił wnioski dowodowe stron o przesłuchanie świadków uznając, że zgromadzony w sprawie materiał dowodowy jest wystarczający do rozstrzygnięcia sprawy. Oddalił również wniosek powoda o otwarcie na nowo zamkniętej rozprawy, albowiem nie zachodziły przesłanki określone w art. 316 § 2 k.p.c.

Zdaniem Sądu pierwszej instancji powództwo podlegało oddaleniu.

Sąd Okręgowy uznał, że powód posiada w niniejszej sprawie legitymację procesową czynną, albowiem w dniu 18 maja 2015 r. powód oraz (...) S.A. zawarli umowę cesji zwrotnej, na podstawie której mBank przełał na powoda wszystkie prawa i wierzytelności wobec pozwanego na podstawie Ramowej Umowy Sprzedaży Praw Majątkowych wynikających ze Świadczeń Pochodzenia oraz Umowy Sprzedaży (...) Elektrycznej Wytwarzanej w (...).

Jednakże, według Sądu pierwszej instancji, powód w niniejszej sprawie nie ma interesu prawnego do żądania ustalenia bezskuteczności wypowiedzenia Ramowej Umowy Sprzedaży Praw Majątkowych wynikających ze Świadczeń Pochodzenia oraz Umowy Sprzedaży (...) Elektrycznej Wytwarzanej w (...), wymaganego przez art. 189 k.p.c. Sąd Okręgowy wyjaśnił, że interes prawny występuje wówczas, gdy istnieje niepewność stanu prawnego lub prawa. Niepewność ta powinna być obiektywna, tj. zachodzić według rozumnej oceny sytuacji, a nie tylko subiektywnej oceny powoda. Interes ten należy rozumieć jako potrzebę wprowadzenia jasności co do konkretnego stosunku prawnego lub prawa, w celu ochrony przed groźącym naruszeniem uprawnień powoda (por. uzasadnienie wyroku

Sądu Najwyższego z dnia 24 marca 1987 r., sygn. akt III CRN 57/87, OSNPG 1987, nr 7, poz. 27). Interes prawny należy rozumieć jako obiektywną w świetle obowiązujących przepisów prawnych potrzebę uzyskania określonej treści wyroku, wywołaną rzeczywistym narażeniem lub zagrożeniem określonej sfery prawnej. Ocena interesu prawnego strony dokonywana jest na tle skonkretyzowanych okoliczności, które pozwalają ocenić rzeczywistą potrzebę ochrony interesów prawnych (por. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 1999 r., sygn. akt II CKN 182/98, niepubl.). Istnienie interesu prawnego powinno być zatem udowodnione przez powoda, który obowiązany jest przytoczyć fakty uzasadniające ten interes.

Zdaniem Sądu Okręgowego, w niniejszej sprawie powód nie wykazał istnienia po jego stronie interesu prawnego jako pozytywnej przesłanki powództwa o ustalenie z art. 189 k.p.c. Powód wskazał na fakt istnienia niewątpliwego stanu zagrożenia naruszenia jego uprawnień i interesów. Należało więc rozważyć, czy wyrok w sprawie o ustalenie istnienia bądź nieistnienia stosunku prawnego skutecznie usunie stan niepewności na przyszłość, co do całego okresu obowiązywania umów i uchroni interesy powoda przed stratami finansowymi. Według Sądu pierwszej instancji takie orzeczenie nie spowoduje usunięcia zagrożenia interesów powoda, albowiem roszczenie z art. 189 k.p.c. nie dotyczy kwestii wykonywania umów, lecz rozstrzyga spór o istnienie bądź nieistnienie konkretnego stosunku prawnego. Ewentualne zapadnięcie korzystnego dla powoda rozstrzygnięcia kwestii spornej dotyczącej skuteczności wypowiedzenia umów, nie zapewni definitywnej ochrony jego interesów, ponieważ nie zagwarantuje dalszego wykonywania umów, które nadal wiązałyby strony. Wówczas nadal może istnieć zagrożenie, że umowy te nie będą wykonywane, a więc definitywna ochrona nie będzie udzielona.

Sąd Okręgowy wyjaśnił, że dopuszczalność powództwa o ustalenie zależy od istnienia interesu prawnego, który istnieje tylko wtedy, gdy powód potrzebie ochrony swej sfery prawnej uczynić może zadość przez samo ustalenie istnienia stosunku prawnego lub prawa. Interes prawny zaś nie zachodzi, gdy niepewność prawna może być usunięta za pomocą innego, dalej idącego środka prawnego np. powództwa o świadczenie (por. uzasadnienie wyroku Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 19 listopada 2015 r., sygn. akt I ACa 576/15, Legalis 1378304). Według Sądu pierwszej instancji, w niniejszej sprawie zaprzestanie wykonywania umów przez pozwanego zmuszałoby go do wystąpienia z kolejnym powództwem, mającym na celu realizację uprawnień wynikających z przedmiotowych umów. Tymczasem interes prawny istniałby tylko wtedy, gdyby powód potrzebie ochrony swojej sfery prawnej mógłby uczynić zadość przez samo ustalenie istnienia bądź nieistnienia stosunku prawnego lub prawa. Możliwość wytoczenia powództwa, np. o zapłatę określonej kwoty tytułem odszkodowania za niewykonanie lub nienależyte wykonanie umowy, jest dalej idącym żądaniem niż powództwo o ustalenie bezskuteczności wypowiedzenia umowy i wskazuje, że powód w niniejszej sprawie nie posiada interesu prawnego, który umożliwiłaby zakończenie sporu stron na skutek samego uprawomocnienia się wyroku ustalającego.

Zdaniem Sądu pierwszej instancji, powodowi kwestionującemu skuteczność wypowiedzenia przez pozwanego umów, przysługują inne środki ochrony prawnej niż powództwo o ustalenie. Zgodnie z art. 10 Umowy Sprzedaży (...) Elektrycznej Wytwarzanej w (...) oraz art. 8 Ramowej Umowy Sprzedaży Praw Majątkowych wynikających ze Świadczeń Pochodzenia, w sytuacji niewykonania lub nienależytego wykonania tych umów strony zastrzegły sobie możliwość skorzystania z wszelkich praw i środków prawnych przysługujących na podstawie umowy lub powszechnie obowiązującego prawa. Wobec tego istnieją inne środki prawne, które mają pierwszeństwo przed roszczeniem z art. 189 k.p.c., będącym ostatecznym środkiem ochrony prawnej i przysługującym, gdy w żaden inny sposób nie ma możliwości dochodzenia swoich praw. W przedmiotowej sprawie, skoro zdaniem powoda umowy nadal obowiązują, w pierwszej kolejności powinien on wystąpić do sądu z roszczeniem odszkodowawczym, a wówczas sąd zobowiązany byłby do rozpoznania kwestii skuteczności wypowiedzeń umów łączących strony. Wobec braku interesu prawnego powoda w dochodzeniu niniejszego roszczenia, zdaniem Sądu Okręgowego nie zachodziła potrzeba ustalenia pozostałych przesłanek powództwa opartego na art. 189 k.p.c.

Od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie apelację wniosła (...) spółka z o.o. z siedzibą w W..

Apelacją powód zaskarżył wyrok w całości, wnosząc o jego zmianę poprzez uwzględnienie powództwa, ewentualnie uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania. Wyrokowi Sądu Okręgowego zarzucił:

I. naruszenie przepisów postępowania, które miało wpływ na wynik sprawy, tj.:

(i) naruszenie przepisu art. 236 w związku z art. 354 oraz art. 235 k.p.c. poprzez zaniechanie wydania postanowień dowodowych co do części dowodów (tj. dowodów z dokumentów) wnioskowanych przez strony, co miało istotny wpływ na wynik sprawy, albowiem uniemożliwia określenie całości materiału dowodowego będącego podstawą do ustalenia przez Sąd stanu faktycznego sprawy i ocenę takich ustaleń, a w konsekwencji weryfikację prawidłowości zastosowania przepisów prawa materialnego;

(ii) naruszenie art. 233 § 1 w związku z art. 316 § 1 w związku z art. 189 k.p.c. poprzez brak wszechstronnego rozważenia materiału dowodowego sprawy polegający na nieuwzględnieniu przez Sąd przy wydaniu zaskarżonego wyroku charakteru oraz specyfiki umów i relacji zachodzącej między stronami umów, jak również sytuacji prawnej powoda, w tym w szczególności pominięcie, że zgodnie z postanowieniami umów oraz innych zgromadzonych w aktach sprawy dokumentów:

- okres obowiązywania umów upływa dopiero w 2027 r.;

- powodowi przysługują roszczenia o nakazanie pozwanemu wykonania wyłącznie wymagalnych roszczeń obejmujących świadczenia spełniane na podstawie umów, tj. roszczeń dotyczących wyprodukowanej już przez powoda energii oraz praw majątkowych wynikających z uzyskanych już przez powoda świadectw pochodzenia, a zatem siłą rzeczy roszczenia te odnoszą się do okresu obowiązywania umów, który już upłynął, zaś powodowi (poza roszczeniem o ustalenie) nie przysługują żadne roszczenia dotyczące pozostałego okresu obowiązywania umów aż do roku 2027;

- roszczenia powoda o zapłatę odszkodowania z tytułu niewykonania Umowy Sprzedaży (...) (art. 10 ust. 1 Umowy Sprzedaży (...) w związku z art. 471 k.c.) oraz o zapłatę kar umownych z tytułu niewykonania Umowy Sprzedaży Praw (art. 8 ust. 3 Umowy Sprzedaży Praw) powstają sukcesywnie w odniesieniu do poszczególnych, miesięcznych okresów rozliczeniowych obowiązywania umów i będą powstawać aż do zakończenia okresu obowiązywania umów w roku 2027;

- stosownie do art. 14 ust. 1 Umowy Sprzedaży (...) oraz art. 12 ust. 1 Umowy Sprzedaży Praw, strony wiąże obowiązek zachowania tajemnicy handlowej „w okresie obowiązywania umowy oraz w okresie trzech lat po jej wygaśnięciu lub rozwiązaniu”;

- stosownie do art. 16 ust. 3 Umowy Sprzedaży (...) oraz art. 13 ust. 3 Umowy Sprzedaży Praw „strony zobowiązane są do bezwzględnego aktualizowania wszelkich informacji, mających związek z niniejszą umową”;

- stosownie do art. 13 ust. 1 Umowy Sprzedaży (...) oraz art. 11 ust. 1 Umowy Sprzedaży Praw, powodowi przysługuje uprawnienie do dokonania cesji praw i wierzytelności wynikających z umów na zabezpieczenie na rzecz instytucji kredytowej w związku z finansowaniem farmy wiatrowej oraz że zgodnie z postanowieniami umowy cesji, o której pozwany został zawiadomiony pismem z dnia 7 stycznia 2011 r., prawa i wierzytelności wynikające z umów były do dnia 18 maja 2015 r. przedmiotem cesji na zabezpieczenie roszczeń (...) S.A. wynikających z umowy kredytowej;

- zgodnie z postanowieniami umowy cesji zwrotnej z dnia 18 maja 2015 r. powód jest zobowiązany do ponownego przeniesienia na rzecz (...) S.A. praw i wierzytelności wynikających z umów, które obecnie przysługują powodowi;

- zgodnie z art. 8 umowy bezpośredniej z dnia 7 stycznia 2011 r. podpisanej przez (...) Bank S.A. (obecnie: (...) S.A.), z której wynikają określone uprawnienia i obowiązki stron, obowiązuje ona do momentu rozwiązania umów;

co ma istotne znaczenie w kontekście oceny istnienia po stronie powoda interesu prawnego w ustaleniu dochodzonym w niniejszej sprawie;

((...)) naruszenie art. 224 § 1 k.p.c. poprzez nieudzielenie powodowi głosu przed zamknięciem rozprawy oraz pominięcie przy wydaniu zaskarżonego wyroku ostatecznego stanowiska powoda wyrażonego w załączniku do protokołu rozprawy w dniu 24 lutego 2016 r. oraz uznanie - sprzecznie z treścią tego pisma - że w załączniku tym powód powołał wnioski dowodowe, co jest w ocenie Sądu Okręgowego niedopuszczalne;

(iv) naruszenie art. 328 § 2 k.p.c. poprzez brak wskazania w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku podstawy faktycznej i wyjaśnienia podstawy prawnej rozstrzygnięcia, polegające na:

- zaniechaniu wyjaśnienia, czy wnioski stron o przeprowadzenie dowodów z dokumentów zostały oddalone, czy pominięte, czy też Sąd dopuścił dowody jedynie z tych dokumentów, które zostały wskazane w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, zaś pozostałe oddalił (względnie pominął), skutkiem czego z uzasadnienia nie sposób wywieść, na podstawie jakich dowodów Sąd ustalił określone, istotne w jego ocenie, okoliczności sprawy oraz dlaczego pozostałe dowody z dokumentów oraz wynikające z nich okoliczności faktyczne istotne dla rozstrzygnięcia Sąd pominął;

- braku wyjaśnienia w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, dlaczego Sąd pominął okoliczności przedstawione w punkcie I (ii) apelacji, a które były przedstawiane przez powoda jako okoliczności uzasadniające interes prawny w ustaleniu dochodzonym w niniejszej sprawie;

- braku wyjaśnienia w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, dlaczego Sąd pominął przy wydaniu zaskarżonego wyroku ostateczne stanowisko powoda wyrażone w załączniku do protokołu rozprawy z dnia 24 lutego 2016 r. oraz uznał - sprzecznie z treścią tego pisma - że w załączniku tym powód powołał wnioski dowodowe, co jest w ocenie Sądu Okręgowego niedopuszczalne;

co we wskazanym powyżej zakresie uniemożliwia poddanie rozstrzygnięcia zawartego w zaskarżonym wyroku kontroli instancyjnej;

II. naruszenie przepisów prawa materialnego, tj.:

(i) naruszenie art. 189 k.p.c. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie polegające na przyjęciu, że powodowi nie przysługuje interes prawny w ustaleniu dochodzonym w niniejszej sprawie, ponieważ powód ma możliwość wytoczenia powództwa o zapłatę określonej kwoty tytułem odszkodowania z tytułu niewykonania lub nienależytego wykonania umów, podczas gdy roszczenia o zapłatę, których może obecnie dochodzić powód (tj. roszczenia o odszkodowanie i zapłatę kar umownych) nie są dalej idącymi roszczeniami, które zapewniałyby powodowi pełniejszą ochronę oraz nie konsumują interesu prawnego powoda w ustaleniu dochodzonym w niniejszej sprawie, gdyż nie rozstrzygają całościowo sytuacji prawnej stron oraz nie obejmują - z uwagi na ich długoterminowy charakter oraz okres obowiązywania umów - wszystkich roszczeń, które mogą wynikać ze spornego stosunku prawnego, tj. poza roszczeniami, które obecnie istnieją, ze spornego stosunku wynikać będą dalsze jeszcze roszczenia (w tym o wykonanie umów zgodnie z ich treścią i o odszkodowanie oraz o zapłatę kar umownych w związku z niewykonaniem umów przez pozwanego), których dochodzenie nie jest jeszcze możliwe;

(ii) naruszenie art. 189 w związku z art. 365 § 1 k.p.c. poprzez jego błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że wyrok ustalający bezskuteczność wypowiedzenia umów nie rozstrzygnie w sposób definitywny sporu pomiędzy stronami, ponieważ „roszczenie z art. 189 k.p.c. nie dotyczy kwestii wykonywania umów”, a zatem w razie hipotetycznego (dalszego) zaprzestania wykonywania umów, powód byłby zmuszony „do wystąpienia z kolejnym powództwem mającym na celu realizację uprawnień wynikających z przedmiotowych umów”, podczas gdy spór pomiędzy stronami dotyczy istnienia (obowiązywania) umów, wyrok ustalający bezskuteczność wypowiedzenia umów definitywnie rozstrzygnie spór co do istnienia stosunku prawnego między stronami wyjaśniając zarazem sytuację prawną, w której znajduje się powód, nadto wyrok ten ma między stronami moc wiążącą i sam w sobie stanowi źródło obowiązku dalszego wykonywania umów przez strony, a zatem strony wobec wydania takiego prawomocnego wyroku - objęte

mocą wiążącą zawartego w nim ustalenia - będą zobowiązane przyjąć, że umowy nadal obowiązują i strony mają obowiązek je wykonywać zgodnie z ich treścią.

Powód w apelacji, na podstawie art. 380 k.p.c., wniósł o rozpoznanie niezaskarżalnego postanowienia Sądu Okręgowego wydanego na rozprawie w dniu 24 lutego 2016 r. w przedmiocie oddalenia wniosków powoda o przeprowadzenie dowodu z zeznań świadków oraz z przesłuchania stron, na okoliczności wskazane w treści pozwu, zarzucając temu postanowieniu rażąco naruszenie art. 217 § 1 w związku z art. 227 k.p.c. poprzez oddalenie wniosków dowodowych, pomimo ich powołania na sporne okoliczności faktyczne mające istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy.

Pozwany (...) spółka z o.o. w likwidacji z siedzibą w W. wniósł o oddalenie apelacji i zasądzenie na jego rzecz kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Apelacyjny zważył:

Apelacja powoda zasługuje na uwzględnienie, o ile zmierza do uchylecia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania.

Sąd Okręgowy prawidłowo ustalił stan faktyczny sprawy i Sąd Apelacyjny przyjmuje te ustalenia za własne. Jednakże dokonana przez Sąd pierwszej instancji ocena prawna żądania powoda w zakresie przesłanki istnienia jego interesu prawnego jest wadliwa, co skutkowało niezasadnym oddaleniem powództwa z powołaniem się na brak tej przesłanki i w konsekwencji nierozpoznanie istoty sprawy.

Powód trafnie zarzuca w apelacji naruszenie art. 189 k.p.c. polegające na przyjęciu, że nie przysługuje mu interes prawny w ustaleniu dochodzonym w niniejszej sprawie, ponieważ powód ma możliwość wytoczenia powództwa o zapłatę określonej kwoty tytułem odszkodowania z tytułu niewykonania lub nienależytego wykonania umów. Wskazać należy, że zgodnie z treścią powołanego przepisu, powód może żądać ustalenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, gdy ma w tym interes prawny. Interes prawny - jako materialnoprawna przesłanka powództwa o ustalenie - zachodzi wówczas, jeżeli sam skutek, jaki wywoła uprawomocnienie się wyroku ustalającego, zapewni powodowi ochronę jego prawnie chronionych interesów, czyli definitywnie zakończy spór istniejący lub prewencyjnie zapobiegnie powstaniu takiego sporu w przyszłości (por. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 18 czerwca 2009 r., sygn. akt II CSK 33/09, OSNC-ZD 2010, nr B, poz. 47). Interes prawny zachodzi zatem wówczas, gdy istnieje niepewność danego prawa lub stosunku prawnego, zarówno z przyczyn faktycznych, jak i prawnych. Należy przy tym zauważyć, że w pewnych sytuacjach powództwo o ustalenie stanowi jedyny sposób dochodzenia praw (por. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 14 lipca 1972 r., sygn. akt III CRN 607/71, OSNC 1973, nr 4, poz. 64).

W judykaturze przyjmuje się, że możliwość wytoczenia powództwa o świadczenie - co do zasady - wyklucza po stronie powoda istnienie interesu prawnego w wytoczeniu powództwa o ustalenie naruszonego prawa lub stosunku prawnego. Wynika to z faktu, że w takich sytuacjach ustalenie jest tylko przesłanką do uwzględnienia roszczenia o świadczenie (por. uzasadnienia orzeczeń Sądu Najwyższego: z dnia 13 kwietnia 1965 r., sygn. akt II CR 266/64, OSP 1966, nr 7, poz. 166, z dnia 20 października 1970 r., sygn. akt II CR 190/70, z dnia 22 listopada 2002 r., sygn. akt IV CKN 1519/00, z dnia 29 października 2009 r., sygn. akt III CZP 79/09, Biul. SN 2009, nr 10). Jednakże wyjątkowo interes prawny w ustaleniu stosunku prawnego będzie istniał obok możliwości dochodzenia świadczenia wówczas, gdy ze spornego stosunku wynikają jeszcze dalsze skutki, których dochodzenie powództwem o świadczenie nie jest możliwe lub na razie nie jest aktualne (zob. uzasadnienia orzeczeń Sądu Najwyższego z dnia 11 września 1953 r., sygn. akt I C 581/53, oraz z dnia 2 czerwca 2006 r., sygn. akt I PK 250/05). Możliwość żądania ustalenia prawa, pomimo że samo roszczenie jest wymagalne, może być również uzasadniona szczególnym interesem strony powodowej (zob. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 13 listopada 1980 r., sygn. akt I CR 372/80).

W konsekwencji należy przyjąć, że możliwość wytoczenia powództwa o świadczenie nie wyklucza istnienia interesu prawnego w ustaleniu stosunku prawnego lub prawa, gdy takie ustalenie zapewni w większym stopniu ochronę

praw powoda niż orzeczenie zobowiązujące do świadczenia. Ograniczanie możliwości wystąpienia z powództwem o ustalenie w takich sytuacjach byłoby sprzeczne z jego celem, którym jest zapewnienie skutecznej ochrony prawnej realizowanej w ramach szeroko pojmowanego dostępu do sądu (zob. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 10 kwietnia 2014 r., sygn. akt II PK 179/13).

W ocenie Sądu Apelacyjnego taki własni wyjątek zachodzi w niniejszej sprawie. Zasadne są podane przez powoda w apelacji argumenty wskazujące na istnienie dalszych skutków przedmiotowych umów, których dochodzenie powództwem o świadczenie nie jest możliwe lub na razie nie jest aktualne, z uwagi na przewidywany okres obowiązywania umów do 2027 r. Skutki te zostały wymienione przez powoda w punkcie I (ii) apelacji i obejmują m.in. następujące kwestie: możliwość dochodzenia roszczeń o nakazanie pozwanemu wykonania umów dotyczy wyłącznie roszczeń wymagalnych, co wymaga odniesienia się do okresu obowiązywania umów; roszczenia powoda o zapłatę odszkodowanie z tytułu niewykonania umów i zapłatę kar umownych powstają sukcesywnie w odniesieniu do poszczególnych okresów rozliczeniowych i będą powstawać aż do zakończenia okresu ich obowiązywania; umowy nakładają na strony obowiązek zachowania tajemnicy handlowej w okresie obowiązywania umowy oraz w okresie trzech lat po jej wygaśnięciu lub rozwiązaniu, co wymaga odniesienia się do okresu obowiązywania umów; umowy nakładają na strony obowiązek bezzwłocznego aktualizowania wszelkich informacji mających związek z tymi umowami, co wymaga odniesienia się do okresu obowiązywania umów; powodowi przysługuje uprawnienie do dokonania cesji praw i wierzytelności wynikających z przedmiotowych umów na zabezpieczenie na rzecz instytucji kredytowej w związku z finansowaniem farmy wiatrowej, co wymaga odniesienia się do okresu obowiązywania umów; zgodnie z postanowieniami umowy cesji zwrotnej powód jest zobowiązany do ponownego przeniesienia na rzecz (...) S.A. praw i wierzytelności wynikających z przedmiotowych umów, co wymaga odniesienia się do okresu obowiązywania umów. Zdaniem Sądu odwoławczego, istnienie spornych roszczeń (obecnych i przyszłych), lecz także wynikających z umów wzajemnych praw i obowiązków stron, powoduje, że wytaczanie powództw o zapłatę nie zapewni powodowi definitywnej i skutecznej ochrony prawnej, która może zostać udzielona jedynie w drodze powództwa o ustalenie.

Ponownie rozpoznając sprawę, Sąd Okręgowy przyjmie, że powód ma interes prawny w ustaleniu dochodzonym w niniejszej sprawie i w związku z tym oceni żądanie pozwu merytorycznie. Sąd pierwszej instancji dokona ustaleń faktycznych niezbędnych do dokonania oceny merytorycznej żądania pozwu, a następnie - w świetle obowiązujących przepisów prawa oraz postanowień łączących strony umów - oceni, czy zawarte w pismach z dnia 18 marca 2015 r. oświadczenia pozwanego skutkowały rozwiązaniem tych umów.

Wobec nierozpoznania istoty sprawy przez Sąd pierwszej instancji, co skutkowało koniecznością uchylecia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania, niecelowe było odnoszenie się przez Sąd odwoławczy do podniesionych w apelacji powoda zarzutów naruszenia prawa procesowego, a także wniosku o rozpoznanie niezaskarżalnego postanowienia dowodowego Sądu Okręgowego. Z tej samej przyczyny Sąd Apelacyjny nie rozpoznał licznych wniosków dowodowych zgłoszonych przez pozwanego w toku postępowania odwoławczego.

Podstawą orzeczenia Sądu Apelacyjnego był art. 386 § 4 k.p.c. O kosztach postępowania odwoławczego orzeczono na podstawie art. 108 § 2 k.p.c.